

INFORMÁCIÓS TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÁSOK

– MULTIMÉDIAJOG –¹

Aligha van a magyar jognak még egy olyan dinamikusan fejlődő, folytonosan mozgásban lévő területe, mint az alakulóban lévő információs társadalom sajátos követelményeinek megfelelni kívánó, komplex szabályanyag. Az Internet világában, mondják, az idő ötször gyorsabban telik, mint a „normál” életviszonyokban: a megállapítás – bár a technológiai fejlődésre vonatkozik – a jogfejlődést tekintve is találónak mutatkozik.

Mikor 2003-ban a fenti címmel megtartott előadásomra felkészültem, az alakuló információs társadalmi jog bizonyos alapintézményei már kialakultak, beilleszkedtek a magyar jogrendszerbe. A pozitív jog (és annak hiányosságai) bemutatásán túlmenően előadásomban arra szerettem volna törekedni, hogy – elsősorban problémával már korábban találkozó külföldi minták már kimunkáltnak tekinthető megoldásait bemutatva – az új média, az Internet jogi problémáinak rendszeres kezelését is lehetővé tevő metodika bevezetésének lehetőségeit is vizsgáljam. Ezek esetében olyan – a jogcsoportok, s a nemzeti jogok bizonyos sajátosságaihoz igazodva – diszciplináris megközelítésekről beszélhettünk, melyek alkalmasak voltak arra, hogy a jog legkülönbözőbb területeit, ágait érintő kérdéseket egy-egy meghatározó szemléletbeli kiinduláshoz igazodva átfogóan kezeljék, dolgozzák fel. A magyar jogtudomány számára mindegyik megközelítés újnak és izgalmasnak – ha nem is feltétlen követendőnek – ígérkezett, megoldási lehetőségeket kínált.

Az elmúlt évek szédítő iramú jogfejlődése, mindenekelőtt az Unió csatlakozással összefüggő jogharmonizációs folyamat lezárása s az EU információs társadalmi politikáihoz való igazodás kényszere – elsődlegesen a tételes joganyag szempontjából – lényeges változásokat hozott: itt csak hírközlési jogunk teljes körű megújulására, az elektronikus aláírásra vonatkozó szabályrendszer modernizációjára,

az elektronikus kormányzat, elektronikus ügyintézés és az elektronikus információs szabadság feltételrendszerének kialakulására szeretnék utalni. E fejlemények nem kerülhetők meg, ha – három évvel az előadás elhangzása után – a szerző az abban foglalt gondolatok felelevenítésére vállalkozik.

Más szempontból azonban nem, vagy alig történt előrelépés: s ez mindenekelőtt épp az Internet médiajellegével összefüggő szabályozásra vonatkozik, ahol a 2003-as előadásban felvetettek továbbra is megállják a helyüket. Egyben – a szerző reményei szerint – arra is ráirányítja az Olvasó figyelmét, hogy a problémák diszciplináris megközelítésének, jogtudományi igényű feldolgozásának követelménye sem vesztett aktualitásából: az Internet-jog helykeresése a magyar jogi kultúrában napjainkban is folytatódik, egyre szélesebb szakmai közönséget szólít meg és részvételre, továbbgondolásra – állásfoglalásra csábít...

Az „új médiák” jelentette problémák és megközelítési lehetőségeik

A számítástechnika, s ezzel párhuzamosan az audio- és vizuális tartalmak rögzítését és hozzáférhetővé tevő technológiák a 80-90-es években bekövetkezett rohamos fejlődése olyan alkalmazásokat tett lehetővé egyre szélesebb felhasználói kör számára, mely a „hagyományos” médiákhoz (sajtó, rádió, televízió) képest egy minőségileg új, a kép, a hang és a szöveg együttes kezelésének, hozzáférhetővé tételét biztosító médiaprofil kialakulásához vezettek. Az információs technológiai fejlődés ezt megelőző, analógnak is nevezett szakaszától eltérően az újdonságot az elektronikus jelek a kompjuterizáció révén lehetővé tett digitális rögzítése, tárolása és továbbítása jelentette.

A médiák világára is kiható „digitális forradalom” valójában az optikai adathordozók (CD-ROM-ok) elterjedésével vette kezdetét: a technológia tette lehetővé, hogy olcsón, nagy darabszámban lehessen előállítani komplex információs tartalmat hordozó képi és szöveges adatbázisokat, felhasználói- és játékszoftvereket, a tanulást vagy a munkát segítő programokat. A valódi ugrást, minőségi változást azonban az Internet elterjedése jelentette: a számítógépes világháló lényegében minden rákapcsolódó felhasználó számára

megnyitotta az – tág értelemben vett – információ a lehető legszélesebb kör számára történő hozzáférhetővé tételének, megosztásának lehetőségét: mindaz, ami korábban a fizikai hordozókon rögzítve a hagyományos terjesztési, értékesítési csatornákon (vagy azok megkerülésével) át juthatott csak el a felhasználókhoz, az Internet-kapcsolattal rendelkezők számára a kilencvenes évek derekától lényegében korlátlanul, földrajzi távolságtól függetlenül megismerhetővé vált. Az Internet a kép, hang, a film és szöveg olyan kombinálását tette és – a folytatódó technológiai fejlődés eredményeként – teszi kibővítve lehetővé, mely egyaránt alkalmas a „hagyományos” médiák (nyomtatott sajtó, rádió, televízió) változatlan tartalommal történő hozzáférhetővé tételére (lapok, magazinok on-line változatai, rádió- és televízió-adások Interneten keresztül, valós időben történő elérhetővé tétele), a korábbi lapszámok, adások letölthetővé tételére vagy önálló, „webes” szerkesztett tartalmak létrehozására.

A kilencvenes évek végéig lényegében minden olyan „klasszikus” műfaj és műtípus megtalálta webes megfelelőjét, s az ehhez szükséges kifejezési eszköztárat, mely korábban a szórakoztatás, a tájékoztatás vagy a kereskedelmi értékesítés elősegítése érdekében a rádió, a televízió vagy a nyomtatott sajtó világában létezett, s kialakultak „tipikus” Internet-tartalom hozzáférési lehetőségek (hírportál, linkgyűjtemény, azonnali rendelés elhelyezést biztosító on-line katalógus stb.) is. Az Interneten keresztül azonban bárki nyújthat tartalomszolgáltatást: mint a „legdemokratikusabb médium” demokráciákban élő egyént megillető olyan fontos politikai alapjogok, mint a véleménynyilvánítás és a közérdekű információhoz való jutás szabadsága biztosításának eszközévé is vált. Az ilyen információ közzététele – a közlés mögöttes céljának elérését biztosítani kívánó jogosultság alapjogi jellegéből adódóan – lényegileg különbözik a „klasszikus”, szerkesztett médiákhoz kötődő információs tartalmak közzétételétől, s ebből adódóan a hagyományos kategóriákban gondolkodva sajtótermékeknek sem minősíthető.

E változások természetszerűleg a jogi szabályozórendszerrel szemben is követelményeket állítottak, méghozzá komplex, a társadalmi-gazdasági kapcsolatok szinte minden területének érintettségéből adódóan összetett és igen sokszínű követelményeket. A

digitalizáció és kompjuterizáció problémájával szélesebb körben elsőként a szellemi alkotások joga szembesült: ez követelményként a hardver sajátos iparjogvédelmi feltételrendszerének biztosítását (pl. mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalma), másrészt a szoftver és az adatbázisok *sui generis* jogvédelmének lehetővé tételét, az Internet vonatkozásában pedig az on-line hozzáférhetővé tétel, mint sajátos közzétételi mód elismerését jelentette. Ezzel párhuzamosan (s első sorban a nagy állami adatnyilvántartások elektronizációjának összefüggésében) ment végbe az adatvédelmi jog átalakulása.

Az Internet, mint a hírközlő hálózatokra épülő technológiai lehetőség úgy a távközlés jogi szabályozása, mint a médiaszabályozás szempontjából kezelést igényelt: már a legkorábbi szakaszban szétváltak az egyes szolgáltatók, hálózati szereplők belső viszonyaival illetőleg a mindenki számára hozzáférhető információs tartalom szabályozásával (adott esetben korlátozhatóságával) kapcsolatos igények. Ahogy a kereskedelem – mint értékesítési és értékesítés-támogatási lehetőséget – fokozatosan felfedezte és birtokba vette a világhálót, megjelent az ilyen kapcsolatok szabályozásának (a kereskedelem biztonságos feltételrendszerének megteremtésének) követelménye is. A jogfejlődés kezdetben inkább spontán ment végbe (az új kihívásokra reagálni kellett), a kilencvenes évek elejétől azonban (épp az Internet globális, határokat nem ismerő jellegére tekintettel) egyre inkább koordinált, a nemzetközi jog eszközeivel támogatott megoldások elfogadására törekedett.

E folyamatban sajátos szerepet vállalt fel az Európai Unió, mely a tagállamok s a tagjelölt országok vonatkozásában – elsősorban az egységes, belső piac megvalósítására vonatkozó célkitűzéseivel összhangban – regionális egységjog kialakítására törekedett. Az Unió politikáival összhangban, azok végrehajtását segítő a közösségi jog eszköztárában a kilencvenes évek elejétől igen nagy számú olyan jogszabály (tipikusan irányelv) került elfogadásra, melynek közvetett vagy közvetlen célja az alakuló információs társadalom bizonyos meghatározott kérdéseinek rendezése, az átalakulás elősegítése volt. A közösségi jog egységmegoldásai a szükséges mértékben a nemzeti jogok szinte minden területét érintették, különösen az

adatvédelem, a fogyasztóvédelem, a szellemi alkotások jogának bizonyos kérdései, a hírközlés, az elektronikus aláírás és az elektronikus dokumentumok joghatálya valamint a számítógépes bűncselekmények vonatkozásában jelentettek harmonizációs kényszert.

Az infokommunikációs eszközök egyre inkább terjedő használata tehát egyszerre vetette fel a fennálló (hatályos) jog alkalmazhatóságának kérdését és – ahol a jog *de lege ferenda* nem adott kielégítő megoldásokat – az ezeket biztosítani tudó, sajátos követelményeknek megfelelő jogalkotás követelményét. Ugyanakkor – részben a joggyakorlat és a hétköznapi élet, a felhasználók, a gazdasági élet szereplői felől érkező igényeket kielégíteni kívánva, részben a jogi kutatások, a jogtudományi igényű feldolgozás elősegítését célozva – már a kezdeti időszakban felmerült (s napjainkig fennmaradt) a problémák valamely, középpontba állított szemléleti mód alapján történő kezelésének igénye is. A joganyag s a problémák rendezését lehetővé tevő szemléletmódok egyike volt a (német gyökerű) multimédia-jog: ezt legáltalánosabban olyan megközelítésként értékelhetjük, mely a „hagyományos” médiáktól alapvetően eltérő vonásokat (az információ digitális közzétételéhez, alapvetően azonban az Internet-használathoz kapcsolódó sajátosságok) emelte a középpontba. A 2000-es évek elején azonban a „multimédia-jog” csak egyike volt a létező megközelítési lehetőségeknek, meghatározott (elsősorban a kontinentális jogi hagyományok talaján álló) jogrendszerekhez kötődött – a *common law* eltérő tradícióját követő országok azonban itt is saját útjukat járták.

Az amerikai *CyberLaw* vagy *Cyberspace Law* a jogi problémák felé a kibernetikai (számítástechnikai, informatika) jelenségek sajátos dimenziója felől közelít, melyek a kibertérben- és időben a hálózatok által való összekapcsoltságuk révén alkotnak egységet. Elemzése körében vizsgálja a kibertér szereplőit, mozgásterüket, jogi helyzetüket, a szereplők összekapcsolódásának lehetőségeit, a szereplővé válás feltételeit, az összekapcsolódás sajátos módjára visszavezethető (technikai, hardver- és szoftver alapú) problémákat, a hálózati szereplők egymás közötti és őket a „valós világhoz” kapcsoló jogviszonyait. A *CyberLaw* számára súlyozottan fontos a kibertér az alkotmányi alapelvekre visszavezethető szabadságának

kérdése (ide értve az üzleti szabadságot, a kereskedelmi kommunikáció korlátozhatatlanságát is) – az Internetjog inkább (elfogadva az állami beavatkozás szükségszerűségét, mely adott körben /s közérdekből/ akár az alkotmányos és gazdasági alapjogok korlátozásával járhat) a „játéktér lehetőségeit” vizsgálja. A *CyberLaw* a kibertér (*Cyberspace*) életviszonyait – a *business law*-hoz hasonlóan – mint egyfajta egységet szemléli. Kezdetektől arra törekedett, hogy a már meglévő jogot alkalmazza (kiterjessze) a hálózati életviszonyokra, azaz értelmezze, adaptálja a joganyagot.²

A *CyberLaw* azonban csak egyike a diszciplína amerikai jogtudományi megközelítési módjainak, mindazonáltal a legtipikusabbnak mondható. A *Computer Law* a jelenségek felé a számítástechnikai alap felől közelít, az amerikai *Internet Law* a hálózat jogi sajátosságait vizsgálja elsődlegesen. A *common law* talaján álló feldolgozások – bár természetszerűleg sok átfedést mutatnak az európai Internet-joggal, s tárgyukat sokszor ugyanazzal a terminológiával jelölik – a kontinentális jog jogrendszeri-jogági besorolás törekvő (a közjogot-magánjogot határozottan elválasztó) megoldásaival összevethetők, a párhuzamok megtalálhatók, de nem azonosíthatók egymással.

A szűkebb értelemben vett „üzleti” témájú amerikai jogirodalom a szerződési joggal foglalkozik elsődlegesen, e mellett nagy teret szentel a reklámjogi, fogyasztóvédelmi kérdéseknek. Napjaink egyik előtérbe nyomult kérdése az elektronikus kereskedelem adójoga, a szellemi tulajdon digitális környezetben való érvényesülése (elsősorban a szerzői jog, valamint a világszerte komoly problémát jelentő védjegy- és domain jogi kollíziós problémák súlyának növekedése kapcsán). Az egyetemi oktatásban a *CyberLaw*-szemlélet napjainkban is dominánsnak mondható, egyrészt az elektronikus kereskedelem jogi kérdéseinek az üzleti jogi körében való tárgyalásával, másrészt az önálló e-commerce-jogi kurzusok számának növekedésével mutatja, hogy az érdeklődés egyre inkább a gyakorlati és gazdasági jogi kérdések felé kezd eltolódni.

Az ugyanezen években megszülető német, osztrák, francia „Internetjog” a kontinentális hagyományokból adódóan más megközelítést követ, s sajátos módon inkább ehhez, s nem az amerikai *CyberLaw*-szemlélethez áll közelebb az angol Internet-jogi

tárgyalási mód is. A – főként a gyakorlat igényeinek kielégítését célzó és a tételes jogot feldolgozó – Internet-jogi tárgyalási mód a német jogirodalomban ma is tipikusnak mondható:³ általában a távszolgáltatások – 1997 óta törvényi alapokon nyugvó – jogának feldolgozását, a szerzői- és domainjogi kérdések áttekintését adják, reklámjogi, felelősségi jogi, szerződési jogi, nemzetközi kollíziós jogi téamköröket járnak körül, az egyes részterületeknek is születtek átfogó feldolgozásai⁴. Az újabb, áttekintő igényű munkáknál azonban már szemléletváltás figyelhető meg: az Internet jogi kérdéseit egyre inkább az elektronikus kereskedelem szempontjait is figyelembe véve vizsgálják⁵.

A francia, olasz, spanyol, portugál Internet-jogi megközelítésekben kevésbé fedezhető fel valamely alapvető irányultság: egyaránt találkozunk a „hagyományos” internetjogi⁶, a problémákra általános igénnyel való reflexiót célul tűző tárgyalási módokkal, multimédia-jogi⁷ (tehát elsősorban az Internet média-jellege felől közelítő), elektronikus kereskedelmi⁸ és kiberjogi feldolgozásokkal. A francia *cyberdroit*, az olasz *diritto nel cyberspazio*, a portugál *direito no cibarspaço*⁹ inkább csak nevében emlékeztet az amerikai kiberjogra: inkább általános internetjogi feldolgozásoknak tekinthetők, melyek az elektronikus kereskedelmi kérdéseknek is komoly figyelmet szentelnek.

Az Internet angol jogirodalma (és megközelítési lehetőségei) napjainkban alapvetően *négy fő irányzatra* osztható: az első az információ technológiai-jogi kérdéseivel általában és széleskörűen foglalkozó *információtechnológiai jog* (ahol az Internet sajátos problémái az egyik alterületet képezik), a második – mely megközelítési módjában az amerikai CyberLaw-hoz áll legközelebb – az *Internetet az információs társadalom összefüggéseiben* vizsgáló, inkább jogszociológiai indíttatású megközelítés, a harmadik a kontinentális jogi értelemben vett, az Internetjoghhoz közel álló brit *bálózáti jog*, végül a negyedik az üzletvitel sajátos kérdéseire összpontosító *üzleti-elektronikus kereskedelmi jog*.

Az információs-társadalmi technológiai, vagy *információtechnológiai jog* a technikai fejlődés által életre hívott problémákra – elsősorban a számítógéppel összefüggő kérdésekre – koncentrált, olyan megközelítés, mely napjainkra „saját jogán” nyert az egyetemi

oktatásban elismertséget.¹⁰ Fő területei a számítógépes programalkotás oltalmának és hasznosításának (szerződések), a szoftver felelősségének, a számítógépes hálózatoknak (elektronikus kereskedelem, a személyes adatok védelme, a kibertér büntetőjoga, végezetül a szellemi tulajdon az Internetes védelmének kérdései) számítanak. Az angol *információs társadalmi jog* az információtechnológiai vizsgálódásokat tágabbra nyitja: az adatvédelem, a számítógépes visszaélések (számítógépes csalás, hacking, vírusok), a tartalomért való büntetőjog felelősség, a szellemi tulajdon joga, a szoftver- és adatbázis-jog, a személyiségvédelem joga, az elektronikus szerződések, a fogyasztóvédelem és az Internet adójoga sorolhatók körébe.¹¹

Az Internet, mint társadalmi-politikai, s nem technikai probléma felől közelítő irányzatok szemléletben a politikai szabadságjogok érvényesülése, a normatív szabályozás indokolt korlátok közé szorítása a domináns, vizsgálják a jogászi hivatás számára az Internettel megnyíló lehetőségeket, az elektronikus demokráciával, a közérdekű információ-jutással kapcsolatos problémákat. Egy-egy jelenség mögöttes szociológiai, kriminológiai, sőt, alkalmanként pszichológiai (gyermekpornográfia, hacking) tartalmának feltárására törekednek, s a problémák komplex – nem elsősorban normatív – kezelésére is javaslatot tettek.¹²

A brit *Internetjog* a világháló nyújtotta globális kommunikációs lehetőség technikai és gazdasági hátterének feltárását, a hatályos jog bemutatását és a szabályozási hiányosságok feltárását célozza¹³. Tipikusan a domain nevek, a tartalomszolgáltatások igénybe vételi lehetőségei, a felelősség, az azonosíthatóság és anonimitás, a szerződések, a joghatóság, a szabályozás és a jogérvényesítés kérdéseivel foglalkozik. Megközelítése — annyiban, amennyire a sajátos, a hétköznapi élettől eltérő körülmények vázolásához szükséges – technikai, e megváltozott közegben keresi a hatályos jog működésének lehetőségrendszerét és az új kihívások megválaszolásával kapcsolatos lehetséges – nemzeti és nemzetközi – utakat.

A brit Internetjogban – csakúgy, mint a kontinensen – a legutóbbi időben már előterébe kerültek az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos speciális kérdések szerinti tárgyalás. Ez részben a hagyományos problémablokkok tárgyalási sorrendjének változásában,

részben új problémakörök megjelenésében mutatkozik meg. Az elektronikus kereskedelem alatt szűkebb értelemben véve a szerződési jogot (e körben tárgyalva az elektronikus aláírás jogát), a fizetéseket, az adatvédelmet értik, ehhez kapcsolódik a szellemi tulajdon joga (domain nevek, a domain név és a védjegy konfliktusa, szerzői jog az interneten, a szellemi tulajdon nemzetközi vonzatai), a tartalomfelelősség (személyiségvédelem, pornográfia, kéretlen elektronikus kereskedelmi posta, valamint a távközlési szolgáltató felelőssége.¹⁴ A kifejezetten a gyakorlati szempontokat figyelembe vevő tárgyalások e mellett teret szentelnek a reklámjogi, fogyasztóvédelmi, biztosítási, adóügyi, vitarendezési és perjogi vonatoknak is¹⁵.

Az információs társadalom jogi problémáival foglalkozó magyar jogi kutatások, az egyetemi oktatás de a gyakorlat igényeit kiszolgálni kívánó kommentár- és feldolgozás-irodalom esetében hasonló „modellválasztásról” ma még aligha beszélhetünk: bár az elmúlt években igen nagy számú értékes publikáció és néhány nagymonográfia is született a témakörben, ezek inkább egy-egy (tipikusan az adatvédelem, a szerzői jog vagy az elektronikus kereskedelem, elektronikus aláírás, elektronikus ügyintézés speciális kérdéseit érintő) részterület feldolgozására vállalkoztak. Ugyancsak kevés kivétellel az egyetemi oktatásnak sem sikerült az Internettel, infokommunikációs eszközök használatához kapcsolódó problémák horizontális szemléletét befogadnia.

Álláspontunk szerint ezzel közvetlenül összefüggő, s legalább ekkora, ha nem nagyobb problémát jelent, hogy az elmúlt évtized, s különösen az elmúlt öt esztendő egyébként igen intenzív magyar jogfejlődésében – részben a stratégiai elképzelések hiányára, 2003 után pedig kiüresedésére is vissza vezethetően – sem mutatható ki az információs társadalmi kérdések valamely egységes szemléletű kezelésére irányuló törekvés.

A magyar szabályozási környezet alapjainak kialakulása

Információs társadalmi jogalkotásunk kezdeti időszakában a legjellemzőbb jogi problémákat az adatvédelemmel, személyes adatok nyilvántartásával, s az informatika összefüggésében a – folyamatosan bővülő – nagy állami adatnyilvántartások számítógépesítésével,

illetőleg a távközlési jog megújulásával függtek össze. A kilencvenes évek első felében – az Alkotmánybíróság alapvető határozatainak nyomán¹⁶ – kialakult a személyre vonatkozó adatok nyilvántartásának, s ezzel összefüggésben a személyes adatok védelmének, komplex szabályozási környezete, nevezetesen *A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény*, *A polgárok személyes adatainak nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXIV. törvény*, *A kutatás és közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény* valamint az adatfeldolgozás, adatvédelem speciális kérdéseivel foglalkozó¹⁷, s az egyes ágazati közigazgatási feladatok ellátásával kapcsolatosan felmerülő adatvédelmi kérdéseket szabályozó¹⁸ törvények és rendeletek. A későbbi jogalkotás során is az ezen időszakban meghatározott, időközben nem ritkán „alkotmányos szinten” megmerevedett elvek, megoldások érvényesültek

A rendszerváltozást követően a távközlési jogban az államigazgatási feladatok elkülönültek a korábban országos hatáskörű szervként működő Magyar Posta szervezetétől, s a postai, távközlési, műsorszórási tevékenységek szétváltak. A terület az *1990. évi LXVI-II. törvény* által létre hozott Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium ágazati irányítása alá került, s maradt is, egy évtizeden át. Ugyanakkor a jogi szabályozás a szektorális alaptörvények megalakításával differenciáltabbá vált. A kilencvenes évek elején a területre vonatkozóan három, lényeges új törvény lépett életbe (s váltotta fel a mindenképpen elavultnak mondható szabályozást): *a postáról szóló 1992. évi LXV. törvény*, *a távközlésről szóló 1992. évi LXXII. törvény* és *a frekvenciagazdálkodásról szóló 1993. évi LXII. törvény*. A hírközléssel összefüggő hatósági feladatokat egységes államigazgatási szerv, a Hírközlési Főfelügyelet és annak területi szervei látták el. A távközlési törvényben már erőteljesen jelentek meg a fogyasztóvédelem és személyiségvédelem kérdései, s ami talán a leglényegesebb, a piaci viszonyok felé való nyitást jelentette, az állam – korábbi monopóliumáról lemondva – visszaállította a távközlési hálózat forgalomképességét. Ugyanakkor a távközlésre vonatkozó frekvenciák esetében a forgalomképtelenség (kizárólagos állami tulajdon) fennmaradt, koncesszióba került¹⁹.

Az Európai Unió követelmények azonban Magyarország felé is a piac további liberalizációjának igényét közvetítették: ennek megfelelően született kormányhatározat az új, egységes hírközlési törvény előkészítéséről (1071/1998. IV. 22./ Korm. hat.). Az új, egységes hírközlési törvény megalkotásának irányelveiről rendelkező 2350/1999. (XII. 21.) Korm. határozat ennek fényében határozta meg a leendő törvény céljait, alapelveit, szabályozási tárgyköreit és szerkezeti felépítését befolyásoló alapvető követelményeket. A törvényalkotói folyamat célja olyan szabályozási környezet kialakítása volt, mely biztosítja korlátozott piacról a teljesen liberalizált piacra való áttérés időszakában biztosítja a folyamatoságot és a zökkenőmentességet. Az új jogalkotás koncepciója elvileg az állami szabályozó szerep visszaszorítására, szolgáltatási funkcióinak átrendezésére, a magasabb szintű piacosságra törekedett: e konstrukcióban az állam szerepe elsősorban a fogyasztók védelme, a piaci esélyegyenlőség biztosítása, a domináns pozícióban lévő szereplők szabályozására korlátozódott volna.

A hírközlésről szóló 2001. évi XL. törvényt (Hkt.) az Országgyűlés 2001. június 12-én fogadta el, s 2001. december 23-án lépett hatályba. A Hkt. azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket: a jogi akadályok megszűnése ellenére a várt verseny gyakorlatilag nem kezdődött meg. Az információs aszimmetriát kihasználva a korábban kizárólagos jogokat élvező szereplők elfogadhatatlanul magas összekapcsolási díjakat érvényesítenek az előfizetési díjakhoz viszonyítva, és az így kialakult árprés megakadályozza új szereplők piacra lépését. A fentiek miatt a szolgáltatók között korábban jól működő együttműködések is megromlottak. A Hírközlési Döntőbizottság nem bizonyult elég hatékony a problémák kezelésében, döntései nem zárták le a jogvitákat: azok szinte minden esetben tovább folytatódtak a bíróságon. A Hkt. – a verseny kialakulásában bízva – nem fektetett különös hangsúlyt a fogyasztóvédelemre, így annak – lényegében – csak az egyetemes szolgáltatás keretében voltak garanciái. A fogyasztók a versenytől várt előnyök helyett kénytelenek voltak elviselni a szolgáltatók közötti viták hátrányos következményeit, amelyek több esetben a szolgáltatás ellátását is veszélyeztették. Nem léptek a hazai piacra új stratégiai befektetők sem.

E piaci anomáliák, továbbá a jogharmonizációs kényszer a hírközlés hazai szabályozásának átfogó felülvizsgálatát tették szükségessé. A felülvizsgálat arra is rámutatott, hogy bár a Hkt. által közös törvényben szabályozott postai és távközlési tevékenységek fejlődése hasonló pályáiven fut, a kettő közötti időbeli eltérés olyan mértékű, amely nagymértékben különböző szabályozást tesz szükségessé. A törvény egyes megoldásaival szemben az Európai Bizottság is szigorú kritikát fogalmazott meg²⁰. A 2004. január 1-el hatályba lépett, *az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény* és végrehajtási rendeletei²¹ hírközlési jogunk teljes fogalmi, tartalmi megújítását vezette be. Az átalakuló intézményrendszer (Nemzeti Hírközlési Hatóság, az operatív feladatokat ellátó Tanács és Hivatal, Hírközlési Állandó Választott Bíróság), a nagy pontossággal rögzített, garanciákkal biztosított eljárási szabályok, valamint a szolgáltatókkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos tervezett szabályozás olyan keretrendszer megvalósulását teszi lehetővé, mely már alkalmas a verseny élénkítésére, a nagykereskedelmi árak mestersegesen magasán tartott szintjének letörésére.

Az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény (Eatv.) az Európai Unió 1999/93/EK Irányelvében foglaltakat követi, mely – mint a közösségi irányelvek általában – a nemzeti jog számára csak fő támpontokat adott, a részletekben való kimunkálását azonban az egyes országok törvényhozásának hatáskörébe utalta.

Az Eatv. három lényeges témakör szabályozására vállalkozott. Elsődlegesen a törvény hatályáról rendelkezett: az értelmezést és a jogalkalmazást fogalom-meghatározásokkal (aláírás-létrehozó adat, aláírás-ellenőrző adat, aláírás-létrehozó eszköz, aláíró, biztonságos aláírás-létrehozó eszköz, elektronikus aláírás, elektronikus aláírás ellenőrzése, elektronikus aláírás felhasználása, elektronikus aláírás hitelesítési szolgáltató stb.) igyekezett segíteni. Az első fő blokkban kerültek rögzítésre az elektronikus aláírás felhasználásának lehetőségei is. Az európai jogi szabályozással összhangban az elektronikus aláírás kizárólagos alkalmazhatóságát a jogviszonyok bizonyos körében (öröklési- és családi jogi jogviszonyok) nem tette lehetővé, illetve – az államigazgatási eljárásokban – a speciális, ágazati szabályozás megteremtéséhez kötötte. Lényeges alapelvként rögzítette, hogy jogszabály az elektronikus aláírás használatát

kötelezővé nem teheti – ugyanakkor az elektronikus aláírás, irat, dokumentum elfogadását, bizonyítási eszközként való alkalmazását (pusztán azért, mert az aláírás, irat vagy dokumentum elektronikus formában létezik) megtagadni nem lehet.

A második fő körben a törvény az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatások körét (elektronikus-aláírás hitelesítési szolgáltatás, időbélyegzés, aláírás-létrehozó eszközön az aláírás-létrehozó adat elhelyezése) adta meg, s a szolgáltatásnyújtás szabályait fekteti le. Ugyancsak az európai jogi szabályozással összhangban a szolgáltatásnyújtás szabadsága mellett foglal állást: elvileg bárki szolgáltatónak válhatott, de attól függően, hogy a szolgáltató fokozott biztonságú, vagy minősített szolgáltatást nyújt, más-más technikai és személyi előfeltételeknek kellett megfelelnie. Tevékenységét a Hírközlési Főfelügyelet részéről történő nyilvántartásba vétel után kezdhette meg. Sajátos szabályok vonatkoztak a hitelesítés-szolgáltatási tevékenységre. A törvény harmadik fő részében a szolgáltatókat felügyelő és a szolgáltatásokat nyilvántartó, illetve minősítő felügyeleti szervre vonatkozó szabályokat tartalmazza: e jogosítványt a jogszabály a Hírközlési Főfelügyelethez telepítette.

Az elektronikus aláírás, elektronikus dokumentumok joghatályának elismerése a magyar jog „papíralapú írásbeliséghez” kötöttségében igen lényeges változásokat jelentett: több törvény (s a törvények nyomán igen nagy számú) alsóbb szintű jogforrás módosítása vált (volna) szükségessé. E módosításokról (a Polgári Törvénykönyv hatályba lépéséről és végrehajtásáról szóló törvényerejű rendelet, polgári perrendtartás, büntetőeljárás törvény, államigazgatási eljárási törvény, a cégnyilvántartásról, cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló törvény, az ügyvédekről szóló törvény) maga az Eatv. rendelkezett²². A törvény felhatalmazása alapján született rendeleti jogalkotás²³ nagy pontossággal – de mint rövidesen kiderült, nem mindig a közösségi joggal összhangban – határozta meg a második és harmadik szabályozási körhöz tartozó részkövetelményeket.

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló – 2001 decemberében elfogadott, és 2002. január 23-án hatályba lépett – *2001. évi CVIII. törvény (Ekertv.)* – a közösségi jog szabályaival összhangban – e szolgáltatások

vonatkozásában olyan alapvető feltételrendszert kíván megteremteni, amely mind a felhasználók, fogyasztók, mind a szolgáltatást nyújtók vonatkozásában megszünteti a fennálló jogbizonytalanságot.

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás a magyar jog szerint olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amelynek célja áruk, illetőleg szolgáltatások üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje (Ekertv. 2. § a./). Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fogalmát a törvény úgy határozza meg, mint elektronikus úton, távollévók részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatást, melyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá. Ilyen szolgáltatást bármely természetes illetve jogi személy vagy jogi személyiség szervezet előzetes engedélyezés nélkül nyújthat, ám a szolgáltatást képező tevékenységre egyébként jogszabály által előírt minősítési, képesítési, engedélyezi vagy bejelentési kötelezettségnek eleget kell tennie (Ekertv. 3. § /1-/2/). A szolgáltatókat a felhasználók irányában széles körű adatközlési kötelezettség terheli: az elektronikus kereskedelem és szerződéskötés vonatkozásában további előírások érvényesülnek. Tekintettel kell lenniük a – más jogszabályok alapján – már fennálló tájékoztatási kötelezettségek teljesítésére, illetőleg bizonyos termékek, szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos más hatósági előírások megszorításaira, tilalmaira²⁴ is.

A törvény az információs társadalmi szolgáltatások négy fajtáját nevesítette, s ezekhez felelősségi alakzatokat rendelt. Szabályozta az egyszerű adatátvitel (olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amely abból áll, hogy a szolgáltató az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít, 8. § /1/), a caching (olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amely abból áll, hogy a szolgáltató az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja, 9. § /1/), a hosting (olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amely abból áll, hogy a szolgáltató az igénybe vevő által biztosított információt tárolja, 10. §) és a keresőszolgáltatások (olyan információs társadalommal összefüggő szol-

gáltatás, amely abból áll, hogy a szolgáltató információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára, 11. §) alapvető felelősségi kérdéseit, a felelőség alóli mentesülés feltételrendszerét. Jogsértő információ észlelése esetén – formális eljárással – az érintett kérhet az információ eltávolítását, amit a szolgáltató köteles teljesíteni, ám a törvény megnyitotta az ellentmondás és az információ ismételten elérhetővé váló tételének jogi lehetőségét is²⁵.

A magyar törvény az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján való közzétételt önálló reklámhordozóként nem nevesítette, a „sajtótermék” és a „gazdasági reklám” értelmezésének tág fogalmából következően az Interneten közzé tett reklámra is vonatkoznak *A gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény* rendelkezései, a törvény szerinti általános és – amennyiben az értékesítés ezekre irányul – egyes áruk reklámozására vonatkozó tilalmak, korlátozások. Maga az Ekertv. is kimond egy lényeges reklámszabályt: ha a reklámot információs társadalmi szolgáltatás felhasználásával küldik, annak – amint a felhasználó számára hozzáférhetővé válik – világosan és egyértelműen azonosíthatónak kell lennie. Elektronikus levelezés útján reklám csak annak küldhető, aki ahhoz egyértelműen és előzetesen hozzájárult. A reklám küldője – hozzájárulás hiányában – nem hivatkozhat arra, hogy eljárása jogszerű, mert a címzett elektronikus postacímét „nyilvános adatbázisból” vagy „az Internetről” gyűjtötte.

A törvényalkotó alapvető célja az Európai Unió „elektronikus kereskedelmi irányelvének” a magyar jogba való átültetése volt. A törvény szándéka szerint az információs társadalmi szolgáltatások biztos jogi hátterét annak érdekében kívánta megteremteni, hogy a beléjük vetett bizalom megszilárdulhasson, és így az általuk kínált gazdasági és társadalmi előnyök kiaknázhatóak legyenek. Az Ekertv. azonban sem az alapvető célt nem érte el (a magyar törvényi megoldások sok szempontból eltávolodtak az európai irányelv alapvetően fogyasztóvédelmi orientációjú rendelkezéseitől), sem az alapvető szándék nem teljesült (az információs társadalmi szolgáltatások „biztos jogi háttere” helyett hiányos, befejezetlen és más gazdasági törvényekkel összehangolatlan szabályozást vezetett be). Bár a közvetlenül a fogyasztók felé, távolból történő termékértékesítés

(e-tailing, elektronikus kiskereskedelem) a magyar jog szerint csomagküldő kereskedelemnek²⁶ minősül (az a kereskedelmi tevékenység, amelynek során a kereskedő kizárólag az áru ismertetőjét /katalógusát/ juttatja el a vásárláshoz, vagy reklámban (hirdetésben) hívja fel az árura a figyelmet, és az ismertető illetve reklám alapján kiválasztott és megrendelt árut szállítja vagy szállíttatja a megjelölt címre, 4/1997 (I. 22.) Korm. rendelet 27. § p./), a törvény a távolból történő értékesítésre, csomagküldő kereskedelemre vonatkozó jogi szabályozással²⁷ sem került összehangolásra, egyes végrehajtási rendeletei a mai napig nem születtek meg, így bár az alapvető törvények a fogyasztói jogbiztonság magas szintjét tette volna lehetővé, a fogyasztói jogérvényesítés komoly akadályokba ütközött és ütközik.

A szabályozási környezet továbbfejlesztése

A 2002-es kormányváltás hatása elsőként a szervezeti-intézményi átalakulásokban jelent meg. A korábban az Informatikai Kormánybiztossághoz telepített funkciók és hatáskörök szétválasztásával egyrészt létre jött a pontosan nem körbehatarolt ágazati feladatok ellátását célzó Informatikai és Hírközlési Minisztérium, a kormányzati informatika (szolgáltató állam kialakítása) koordinálásának kérdései viszont egy, a MeH keretei között működő kormány megbízottnál maradtak. Ez utóbbi önálló jogalkotási hatáskörrel nem rendelkezik: a – közelebről meg nem határozott körbe tartozó – információs társadalmi jogszabályok előkészítéséért általánosan az IHM lett felelős²⁸. Ugyanakkor *A Miniszterelnöki Hivatalról szóló 148/2002. (VII. 1.) Korm. rendelet* Miniszterelnöki Hivatal vezető minisztert kötelezte, hogy dolgozza ki a Kormány elektronikus kormányzati szolgáltatási stratégiáját, és gondoskodjék a stratégia megvalósításának szervezéséről és végrehajtásának összehangolásáról, az egységes kormányzati elektronikus szolgáltatási politika kialakításának és megvalósításának összehangolásáról. Ezt az időszakot a szabályozási környezet szinte teljes körű megújulása jellemezte. Ez egyrészt a meglévő „alapvető törvények” (és kapcsolódó végrehajtási rendeleteik) korrekciójával, másrészt új törvények megalkotásával, illetőleg az elektronikus ügy-

intézés lehetőségének az egyes ágazati jogszabályokba való beépítésével valósult meg.

Az Eavt. egyes szabályozási hiányosságait az – átfogó módosításáról rendelkező – 2004. évi LV. törvény szüntette meg (a fokozott biztonságú hitelesítés-szolgáltatói tevékenységet nyújtó szolgáltatókra vonatkozó előminősítési kötelezettség). A novella egyszerűsítette, áttekinthetőbbé tette, s a közösségi irányelv által használt terminológiának megfelelően pontosította a törvény fogalomhasználatát, bővítette a szabályozott viszonyok, szolgáltatások körét²⁹., illetőleg a törvény végrehajtási rendeleteinek szinte teljes körű újraszabályozását eredményezte³⁰.

A digitális archiválás szabályairól, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokkal kapcsolatos elektronikus archiválás szabályairól szóló 7/2005. (VII. 18.) IHM rendelet célja olyan általános keretfeltétel-rendszer megteremtése volt, melynek teljesülése esetén az elektronikus dokumentum megőrzését a kötelezettek maguk is elláthatják, vagy e kötelezettségüknek – alternatívaként – archiválási szolgáltató igénybe vételével tehetnek eleget. Az elektronikus másolatok készítésének szabályait a 2005. november 1. napján hatályba lépett, *A papíralapú dokumentumokról elektronikus úton történő másolat készítésének szabályairól szóló 13/2005. (X. 27.) IHM rendelet* határozta meg.

A közigazgatás fejlesztésének 2001-2002. évekre szóló kormányzati feladattervéről rendelkező 1057/2001. (VI. 21.) Korm. határozat, amelyet *A közigazgatási szolgáltatások korszerűsítési programjáról szóló 1113/2003. (XI. 11.) Korm. határozat* váltott fel, úgy rendelkezett, hogy ki kell dolgozni az új, egységes közigazgatási eljárási törvény tervezetét. A feladat végrehajtására a felelős tárcák kodifikációs bizottságot hoztak létre. Az új közigazgatási eljárási törvény előkészítésének időszakában elfogadott, *Az elektronikus közigazgatási ügyintézésről és a kapcsolódó szolgáltatásokról szóló 184/2004. (VI. 3.) Korm. rendelet* az elektronikus ügyintézés lehetőségét csak viszonylag korlátozott, az Áe. által kifejezetten lehetővé tett eljárási cselekményekre nézve, alternatívaként nyitotta meg; e modellel gyökeresen szakított a kodifikációs munka eredményeként megszületett és az Országgyűlés által 2004. december 20-án elfogadott *a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás*

általános szabályairól szóló 2004. évi XCL. törvény, mely az ügyek elektronikus úton történő intézésének lehetőségét főszabályként tette lehetővé. A Ket. az elektronikus ügyintézésre vonatkozó szabályokat csak a legszükségesebb mértékben rögzítette, felhatalmazást biztosított viszont az elektronikus hatósági ügyintézési szabályok alkalmazásához szükséges részletszabályok megalkotása³¹. A Ket. 160. § (1) bekezdése értelmében csak törvény, kormányrendelet illetőleg önkormányzati rendelet tartalmazhat: az elektronikus ügyintézés kizárt és korlátozott eseteiről – az ágazati jogszabályok igen széles spektrumát érintve – A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2005. évi LXXXIII. törvény rendelkezett.

Az elektronikus kormányzat megvalósítása iránti igény felerősödésével egyidejűleg, s az időközben bekövetkezett, illetőleg tervbe vett jogalkotási törekvésekkel, felhatalmazásokkal összhangban³² alapvető követelményként jelent meg egy egységes, új (a papíralapú és elektronikus módozatot egyaránt átfogó) iratkezelési rend kialakítása: erről *a közigazgatási szervek egységes iratkezelésének koncepciójáról szóló 2205/2003. (IX. 4.) Korm. határozat* rendelkezett. Az új szabályozási rezsím törvényi alapjainak megteremtése céljából a Ket. 188. §-a módosította *a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvényt* (Ltv.) is: a módosítás felhatalmazta a Kormányt arra, hogy az egységes közigazgatási ügykezelési szabályokat rendeletben állapítsa meg, az Ltv. a 2005. évi CXLIX. törvénnyel történt módosítása pedig felhatalmazta a kormányt a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményei rendeleti meghatározására, a belügyminisztert, az informatikai és hírközlési minisztert, valamint a nemzeti kulturális örökség miniszterét pedig arra, hogy együttes rendeletben állapítsák meg a közfeladatot ellátó szerveknél alkalmazható iratkezelési szoftverekkel szemben és az elektronikus iratok levéltárba adásával, tárolásával kapcsolatban támasztott követelményeket³³.

A 2003. évi XCI. törvény az Itv. új szövegű 64. § (1) bekezdésének megállapításával lehetővé tette, hogy az illetékeket elektronikus úton is meg lehessen fizetni. *Az eljárási illetékek megfizetésének és a*

megfizetés ellenőrzésének részletes szabályairól szóló 44/2004. (XII. 20.) PM rendelet – meghatározott eljárástípusokban – általában tette lehetővé és szabályozta az elektronikus fizetési módozat igénybe vételét: különös, elektronikus illetékfizetési szabályokat azonban az egyes ágazati törvények nyomán született elektronikus ügyintézési rendeletek³⁴ is megállapítanak.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény a 2003. évi LXXXV. törvénnyel történt módosítása nyomán – meghatározott feltételek mellett – lehetővé vált az elektronikus dokumentum, irat számviteli bizonylatkénti alkalmazása (Sztv. 66. § /5/ bek.), s a törvény előírásokat állapított meg az ilyen bizonylatok megőrzési kötelezettsége vonatkozásában is. Az elektronikus számlázás lehetőségét Az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 71. §-ának (11) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján megszületett, Az elektronikus számláról szóló 20/2004. (IV. 21.) PM rendelet biztosítja.

Az elektronikus aláírásról szóló törvény szabályozási alapelveiről és az ezzel kapcsolatban szükséges intézkedésekről szóló 1075/2000 (IX.13.) Korm. határozatban foglalt követelményeknek eleget téve az IM már 2001 októberében elkészítette a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló CXLV. törvény a jogharmonizációs feladatokra, valamint az elektronikus aláírás a cégeljárásban történő alkalmazására különös tekintettel levő módosításának koncepcióját: e munkaanyag nyomán vette kezdetét az a jogszabály előkészítő munka, mely végül az elektronikus cégeljárásról és a cégiratok elektronikus úton történő megismeréséről szóló 2003. évi LXXXI. törvény (Ect.) megalkotásához vezetett. Az elektronikus cégeljárásra vonatkozó részletes szabályokat A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002 (VIII. 1.) IM rendelet, a 39/2004. (XII. 21.) IM rendelettel módosított 8/1998. (V. 23.) IM rendelet (Cvhr.) és Az elektronikus bejegyzési eljárás és cégnyilvántartás egyes kérdéseiről szóló 40/2004. (XII. 24.) IM rendelet állapítja meg. Az eljárási illetéket és a közzétételi költségtérítést is elektronikus úton kell megfizetni: ennek részletes szabályait az illeték és a közzétételi költségtérítés elektronikus úton történő megfizetéséről a cégeljárásban rendelkező 15/2005. (VIII. 5.) IM rendelet állapította

meg. Az elektronikus cégeljárás alapvető rendjében *a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény* hatályba lépését követően következett be jelentős változás.

Az Ect. – 2004. VII. 1. napjától hatályosulva – módosította *A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvényt* (Ktv.), s megteremtette meg az elektronikus közjegyzői okirat, az elektronikus hiteles kiadmány és az elektronikus közjegyzői tanúsítvány elkészítésének alapját. Amennyiben ezeket az okiratokat a közjegyző elektronikus aláírásával látja el, az elektronikus közokiratnak minősül, és a papír alapú közjegyzői okirattal megegyező, teljes bizonyító erővel rendelkezik. A közjegyzői eljárásokban az elektronikus eszközök alkalmazásával összefüggő, részletes követelményeket e törvényi szabályokkal összhangban részben *A közjegyzői ügyvitel szabályairól szóló 37/2003. (X. 29.) IM rendelet*, részben az e rendeletet is módosító *A közjegyzőkre vonatkozó egyes igazságügyminiszteri rendeletek módosításáról szóló 26/2004. (VII. 26.) IM rendelet*, részben *Az elektronikus dokumentumok közjegyzői archiválásának szabályairól és az elektronikus levéltárról szóló 34/2004. (XI. 19.) IM rendelet* teremtette meg.

Az adózás rendjéről szóló, 2004. január 1-től hatályos 2003. évi XCII. törvény (Art.) az elektronikus ügyintézés lehetőségét a törvény vegyes rendelkezéseiről szóló IX. fejezetében, a nyomtatványokra vonatkozó szabályok körében teremtette meg. Az Art. 175. §-nak vonatkozó rendelkezései időközben többször is módosultak, pontosításra kerültek (2004. évi CI. tv., 2005. évi XXVI. tv.), a szabályozás alapvető irányultsága azonban nem változott. Az Art. tehát az elektronikus út kötelező igénybe vétele körében olyan megoldást vezetett be, amely speciális, az adóhatóság által az adózó rendelkezésére bocsátott elektronikus aláírás (és az ennek használatához szükséges alkalmazások) használatára épült, ugyanakkor ezen elektronikus aláírás más célú felhasználását egyértelműen meg is tiltotta. Magára az eljárásra nézve a törvény a pénzügyminiszternek az informatikai és hírközlési miniszterrel kiadott együttes rendeletének³⁵ szabályait kell alkalmazni (Art. 175. § /11/ bek.)³⁶. Az Art. ugyanakkor az adóbevallási, adatszolgáltatási kötelezettség elektronikus úton történő teljesítését, mint

lehetőséget is biztosítani kívánta: a 175. § (13) bekezdés előírta, (az eredeti szándék szerint 2005. január 1-től, a 2004. évi CI. törvény 226. § (2) bekezdésével beiktatott időpont-változással 2005. április 1.-től) az Art. 175. § (9) bekezdésben nem említett adózók e kötelezettségeiket az állami adóhatóságnál a pénzügyminiszternek a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterrel és az informatikai és hírközlési miniszterrel kiadott együttes rendeletében³⁷ meghatározott módon és technikai feltételekkel választásuk alapján, az adóhatóság által biztosított azonosítási eljárással elektronikus úton teljesíthetik.

Az Országgyűlés 2003 decemberében fogadta el *a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvényt* (Kbt.), mely – meghatározott körben – már számolt az elektronikus közbeszerzés (elektronikus úton gyakorolható eljárás cselekmények ill. elektronikus beszerzési módok) fokozatos bevezetésének követelményével. A törvényhez kapcsolódva *A közbeszerzési és terülpályázati hirdetések megküldésének és közzétételének részletes szabályairól, a hirdetések ellenőrzésének rendjéről és díjáról, valamint a Közbeszerzési Értesítőben történő közzététel rendjéről és díjáról szóló 34/2004. (III. 12.) Korm. rendelet* a hirdetések beküldésénél lehetővé tette az elektronikus út igénybe vételét, a közbeszerzési eljárásban elektronikus úton gyakorolható eljárás cselekmények általános és egyes különös szabályait pedig *A közbeszerzési eljárásokban elektronikusan gyakorolható eljárás cselekmények szabályairól és az Elektronikus Közbeszerzési Rendszerről szóló 167/2004. (V. 25.) Korm. rendelet* határozta meg. E szabályozási környezet jelenleg felülvizsgálat alatt áll: a Kbt. a 2005. évi CLXXII. törvény történt módosítása ugyanis megteremtette a közösségi jogban³⁸ ismert két sajátos elektronikus közbeszerzési technika (a dinamikus beszerzési rendszer és az elektronikus árlejtés) bevezetésének határidőhöz kötött lehetőségét, melyekről önálló kormányrendeleteknek kell majd rendelkezniük.

A 2005. évi CLXXI. törvény³⁹ az Ekertv. viszonylag széles körű revízióját eredményezte. A törvény módosította, illetve kiegészítette az Ekertv. értelmező rendelkezéseit. Módosult a magánjellegű közlés definíciója, meghatározásra került a letelepedett szolgáltató, a szabályozott terület, valamint az elektronikus hirdetés fogalma, A

gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény rendelkezéseire figyelemmel bevezette az elektronikus hirdető, az elektronikus hirdetési szolgáltató, valamint az elektronikus hirdetés közzevetője fogalmát). A módosítás a valamennyi szolgáltatóra előírt adatszolgáltatás szabályait pontosította és egyszerűsítette, az értesítés-eltávolítási szabályok alkalmazását pedig kiterjesztette a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló törvényben meghatározott, a védjegyoltalomból eredő kizárólagos jogokat sértő információkra. A módosítás az EKI 6. cikkének átültetését is megvalósította, meghatározva az elektronikus hirdetésekre vonatkozó általános előírásokat, részben pedig kibővítette, részben pontosította az elektronikus levelezés útján küldött elektronikus hirdetésekre vonatkozó rendelkezéseket. Az EKI 20. cikkének felhatalmazása alapján közigazgatási típusú különös szankciókat vezetett be az elektronikus út igénybevételével összefüggő, információs társadalmi szolgáltatás nyújtásával elkövetett jogsértések esetére, s – a jogalkalmazás gyakorlati tapasztalatainak figyelembe vételével – újrászabályozza az elektronikus kereskedelmi jogsértések esetén eljáró hatóságok (Nemzeti Hírközlési Hatóság, Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség) önálló és szakhatósági hatáskörét.

A kereskedelemről szóló, 2006. VI. 1-én hatályba lépő 2005. évi CLXIV. törvény főszabálya szerint kereskedelmi tevékenység továbbra is működési engedéllyel rendelkező üzletben folytatható: ehhez képest kivételként rendelkezik az üzleten kívüli kereskedés egyes formáiról. A törvény szerint a kereskedelmi tevékenységek folytatásának ellenőrzése, indokolt esetben történő szankcionálása – a jegyzők, a fogyasztóvédelmi felügyelőségek, és a külön jogszabályokban meghatározott hatóságok által – a külön jogszabályokban előírtakkal összhangban kerül megállapításra. A törvényi fogalomhasználat szétválasztja a csomagküldő kereskedelem (az a kereskedelmi tevékenység, amelynek során a kereskedő kizárólag a termék ismertetőjét juttatja el bármely formában a vásárlóhoz vagy reklámban hívja fel a figyelmet az árura, és az ismertető vagy reklám alapján kiválasztott és megrendelt árut szállítja /szállítatja/ a megjelölt címre, 2. § c. pont) és az internetes kereskedelem (olyan kereskedelmi tevékenység, amelynek során termékek, illetőleg szolgáltatások gazdasági tevékenység keretében történő értékesítése

történik a világhálón, valamint egyéb elektronikus hírközlő eszközön keresztül, távollévők között kötött szerződés keretében, ide nem értve a csomagküldő kereskedelmet, 2. § d. pont) meghatározását. E kereskedési formák esetében nem érvényesül az üzlethez kötöttség követelménye: a rájuk vonatkozó sajátos szabályokat – csakúgy, mint a Kormány rendeletében meghatározott szerv ellenőrzése során a vonatkozó jogszabályok megsértése esetén kiszabható bírság megállapításának, mértékének és felhasználásának részletes szabályait – külön kormányrendeletek határozzák meg.

Következtetések

Jogfejlődésünk áttekintése talán érzékelteti, hogy az elmúlt öt-hat, s különösen az elmúlt három esztendőben nagy horderejű s csakugyan a jogrendszer egészét érintő változásoknak lehettünk tanúi. E változások jól-rosszul, leggyakrabban az európai jogharmonizációs folyamat sodrában kerültek átvezetésre, érdemi, mögöttes, a gazdaság- és társadalompolitika alapvető célkitűzésével összecsengő koncepció. A központi közigazgatás a jogalkotási folyamat kereteit biztosító egyeztetési mechanizmusai is alkalmatlannak bizonyultak arra, hogy egy-egy információs társadalmi tárgyú vagy érintettségű jogszabály megalkotására szélesebb perspektívában kerülhessen sor. Jó példa erre az Internet média-jellegének kérdése, mely (szemben az Internet, mint ügyintézési vagy értékesítési lehetőség időközben talán túlzott részletességgel is szabályozott problémáival) továbbra is megoldatlannak tekinthető.

Az Alkotmány 61. §-a a szabad véleménynyilvánításhoz való jogot együtt deklarálja a közérdekű adatok megismerésének jogával, a sajtó szabadságának és a sajtószabadság védelmezésének követelményével. Az állam polgárának nem csak arra van alapjogi szinten elismert igénye, hogy magánszféráját és kommunikációját tiszteletben tartsák, titkait megőrizték, adatait bizalmasan kezeljék, de arra is, hogy információhoz jusson, tájékozódhasson, a közérdekű adatokat megismerhesse, csakúgy, mint hogy a sajtón, a médián keresztül hiteles információhoz jusson, szabadon véleményt nyilváníthasson. Ez utóbbit „kommunikációs alapjognak” is nevezik: a szólás- és sajtószabadságot, az informáltsághoz való jogot, az

információk megszerzésének szabadságát, az alkotás és a művészeti alkotás terjesztésének szabadságát, a tudományos ismeretek tanításának szabadságát értjük ide.

A közérdekű információhoz való jogot az Alkotmány 61. § (1) bekezdésére alapozva az adatvédelmi törvény; a sajtón, rádión és televízión keresztüli tájékozódás jogát *a sajtóról szóló 1986. évi II. tv. és a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. tv.* biztosítja. A sajtótörvény a sajtótermék előállítását és nyilvános közlését mindenkit megillető jogként nevesíti, s úgy rendelkezik, hogy ezt a jogot a törvény csak a feltétlenül szükséges és arányos mértékben és más alkotmányos jog érvényesülése érdekében korlátozhatja (12. § /1/ bek). Ezzel szemben műsorszolgáltató, műsorterjesztő nem lehet bárki (a rendelkezésre álló frekvenciák száma korlátozott, ezért az elosztás rendjét, a szolgáltatóvá válás feltételeit indokolt jogszabálynak megállapítania). A sajtótörvény 20. §-a értelmében sajtónak minősül az időszaki lap, a rádióról és televíziózásról szóló törvény szerint a műsorszolgáltató és a hírügynökség. Időszaki lapnak a törvény szerint az a napilap, folyóirat és egyéb lap, valamint ezek melléklete számít, mely egy naptári évben legalább egyszer megjelenik, azonos tárgykörrel és címmel kerül kiadásra, évfolyamszámmal, sorszámossal, keltezéssel van ellátva, és akár eredeti szerzői alkotásként, akár átvett fordításként az újságírói, az írói vagy a tudományos műfaj körébe tartozó írásművet (hírt, tudósítást, cikket, riportot, tanulmányt, verset, elbeszélést stb.), fényképet, grafikát, karikatúrát vagy rejtvényt közöl.

A követelmények minden lapfajtára vonatkoznak: a periodikus jelleghez (legalább egyszer egy évben meg kell jelennie, az egymást követő lapszámoknak utalniuk kell a folyamatosságra), a lap sajátos elnevezéséhez (címe), végül a tényleges tartalomhoz, a tartalomazonossághoz (szerzői jogi oltalom alatt álló, nagyjából ugyanazon jellegű írásművek) kötődnek. E feltételek nem vagylagosak: az időszaki lapnak mindennek meg kell felelnie, s ha a feltételeknek megfelel, nyilvántartásba vétele csak a törvényben nevesített kizáró okok valamelyikének fennforgása esetén tagadható meg. Ilyen esetek, ha a sajtótermék tartalma a törvény 3. § (1) bekezdésében foglalt tilalomba ütközik (a sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt, bűncselekmény elkövetésére való felhívást,

nem sértheti a közerkölcsöt, valamint nem járhat mások személyhez fűződő jogainak sérelmével), vagy külsőleg hivatalos lap látszatát kelti, illetve címével, grafikai megjelenésével, külalakjával már bejegyzett laphoz hasonló módon jelenik meg, és ez a fogyasztók megtévesztésére alkalmas (14. § /1/ bek).

Az Interneten keresztül azonban bárki nyújthat tartalomszolgáltatást, s e szolgáltatás megindítása nem kötődik sem a sajtótörvény szerinti nyilvántartásba vételi eljáráshoz, sem a médiatörvény szerinti szolgáltatásnyújtás-engedélyezési kötelezettséghez. Amennyiben valamely tartalomszolgáltatás időszaki lapként nyilvántartásba vételre kerül, úgy a jelenlegi gyakorlat alapján arra a sajtótörvény hatálya kiterjed. Az Internet komplex adatátviteli- és megjelenítési lehetőségeivel élve azonban szöveg, álló- és mozgókép, hang egyidejűleg továbbítható (multimédia): Az ilyen szolgáltatásnyújtás nem tartozik a médiatörvény hatálya alá sem, az ugyanis kifejezetten a rádiózásról, televíziózásról szól (1. § /1/ bek). Ha a multimédiás „sajtóterméket” kiadó időszaki lapkénti nyilvántartásba vételét kéri, ennek a mai gyakorlat szerint jogi akadálya nincs, a kérelem benyújtása azonban nem kötelezettsége.

E rendezetlen „sajtótermék-státusz” a gyakorlatban lényeges, a személyiség alapjogi, illetőleg polgári jogi eszközökkel történő védelmét biztosítani kívánó érvényesíthetlenségéhez, végső soron a jobbiztonság veszélyeztetéséhez vezet. Egyértelmű szabályozás hiányában esetlegesség váltak a sajtóhelyreigazítás szabályai (a bírói gyakorlat csak azokban az esetekben ad helyt az ilyen igényeknek, ha az Interneten megjelent közleményt időszaki lapként nyilvántartásba vett forrás /hírmagazin stb./ teszi közzé, de elutasítja más, szerkesztett tartalmak, pl. politikai pártok hírportáljai, tájékoztató oldalai esetében).

Az új Ptk. e téren látszólag változást hoz ugyan (a sajtóhelyreigazításra vonatkozó 2:117. §), hisz a magyarázat szerint a 2:117. § (1) bekezdés szerinti, a helyreigazítási kérelem feltételeit meghatározó szabály az Internet sajtószerű felhasználása esetén is alkalmazandó, le is rontja azonban a tény, hogy a 2:117. § (2) bekezdés a sajtótermék-fogalmat nem definálja, az Internet esetében az – önmagában megragadhatatlan – „elektronikus világháló” fogalmat vezet be. E megoldás nagy hátránya, hogy nem

veszi figyelembe: az Internet a magáncélú tartalmak megismerhetővé tételének éppúgy eszközeül szolgál, mint a sajtó jellegű vagy közérdekű információ közzé tételének, így, miközben a hagyományos médiák eszközében a kötelezettséget ténylegesen a sajtótermék körében tartja, az Internet esetében lényegében minden tartalomra kiterjeszhetővé tenné. Ugyanakkor más területen – nevesen a reklámjogban a sajtótermék-fogalom megfelelő kiterjesztése már a magyar jogban megoldottnak tekinthető.

A gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a tagállamok dohánytermékek reklámozására és szponzorálására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítéséről szóló 2003/33/EK irányelvének 3. cikkének (2) bekezdésére való hivatkozással a törvény a sajtótermékekre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra is alkalmazni rendelte (újonnan beiktatott 2/A. §). Ennek fogalmát Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Ektv.) 2. §-ának f) pontja akként határozza meg, mint elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatást, amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá. Ahogy azonban az Ektv. hatálya sem terjed ki a magánjellegű közlésre (ez alatt a törvény a kereskedelmi, üzleti vagy hivatásszerű tevékenység vagy közfeladat körén kívül eső célből eljáró személy által használt elektronikus levelezés vagy azzal egyenértékű, egyéni közlésre alkalmas kommunikációs eszköz útján, információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevételel történő közlést – ideértve az ilyen módon tett szerződési nyilatkozatokat is – érti, 2. § m. pont), úgy a Grtv. hatálya is – értelemszerűen – csak a gazdasági reklámnak (Grtv. 2. § h. pont) minősülő információs társadalommal összefüggő szolgáltatások körében érvényesül. A feladat nyilván a sajtótörvény az Internetes sajtótermékek sajátosságait is figyelembe vevő módosítása nélkül nem oldható meg: ennek leglényegesebb gátját azonban valószínűleg a politikai pártok médiajogunk minden ésszerű modernizációját is meggátló konszenzushiánya képezi.

A kérdés ma már – a 2003-ban elhangzott előadás fejtegetéseit meghaladva – nem úgy merül fel, hogy szükség van-e a német jog által alkalmazott értelemben külön multimédia-fogalom (pl. az ott javasolt „telemédia”) bevezetésére, vagy egy, a közösségi jog talaján álló, széles körben elfogadott fogalom használatát célszerű-e elősegíteni, hanem úgy, hogy miként lehet, kell ez utóbbi fogalom médiajogi kiterjesztését, a hagyományos média-formákkal való „egyenjogúsítását”, más jogterületeken való elfogadottságát támogatni. Maga a kérdésfelvetés pedig – remélhetőleg – ismét ráirányítja a figyelmet az információs társadalom alakuló joga jogágakon, ágazati szempontokon felülemelkedő rendszeres feldolgozásának, bemutatásának, jogtudományi igényű kutatásának fontosságára, mely a jelenlegi fragmentált, kontraproduktív szabályozási megoldásokon való túllépés s jogi gondolkodásunk modernizációja szempontjából a XXI. század első éveiben megkerülhetetlen feladatnak ígérkezik.

JEGYZETEK

- 1 A tanulmány lezárásának időpontja: 2006. június
- 2 Tovább, a témára vonatkozó, „korai” irodalom: Edward A. Cavazos – Gavino Morin: *Cyberspace and the Law: Your Rights and Duties in the On-Line World*, MIT Press, 1994, Lance Rose-Joanne Cuthbertson: *Netlaw: Your Rights in the Online World*, The Guidebook to the Changing Legal Frontier, Osborne Paperback, 1995, David R. Johnson – David G. Post: *Law and Borders – The Rise of Law in Cyberspace*, 1996, Thomas J. Smedinghoff – Andrew R. Basile Jr.– Geoffrey Gilbert: *Online Law: The SPA's Legal Guide to Doing Business on the Internet*, Addison-Wesley Pub Co, 1996, Lawrence Lessig: *The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach* (1997), David Johnston-Sundy Handa-Charles Morgan: *Cyberlaw: What You Need to Know About Doing Business Online*, Stoddart Pub., 1997, Jonathan Rosenoer: *Cyberlaw: the Law of the Internet*, Springer Verlag, 1997, J. Dianne Brinson – Mark F. Radcliffe: *Internet Legal Forms for Business*, Ladera Press, 1997.
- 3 Lsd. Thomas Hoeren: *Rechtsfragen des Internet*, Köln, RWS-Verlag, 1998, Tobias H. Strömer: *Online-Recht. Rechtsfragen im Internet*, dpunkt-Verlag, 1999, Bert Eichhorn: *Internet-Recht – Ein Lehrbuch für das Recht im World Wide Web*, Fortis, Köln-Wien-Aarau-Bern, 2000, Oliver Loock-Wagner: *Das Internet und sein Recht*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart-Berlin-Köln, 2000, Markus Köhler-Hans Wolfgang Arndt: *Recht des Internet*, 2., völlig neubearbeitete und erweiterte Auflage, C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 2000, Volker Boehme-Neßler: *Internetrecht.com – Strukturen, Zusammenhänge, Regelungen*, DTV, München, 2001.
- 4 A felelősségi jog körében lsd. Stefan M. Freytag: *Haftung im Netz*, Verlag C.H. Beck, München, 1999, Ulrich Sieber: *Verantwortlichkeit im Internet – Technische Kontrollmöglichkeiten und multimediarechtliche Regelungen*, Verlag C.H. Beck, München, 1999, Stefan L. Pankoke: *Von der Presse- zur Providerhaftung – Eine rechtspolitische und rechtsvergleichende Untersuchung zur Inhaltsverantwortlichkeit im Netz*, Verlag C.H. Beck, München, 2000, a szerződési jog körében Andreas Fuchs – Peter Mankowski – Steffen Pruggmayer – Klaus Riehner – Markus Schmidt – Stefan Schuppert – Gerald Spindler: *Vertragsrecht der Internet-Provider*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2000, a szerzői jog körében Alexander Klett: *Urheberrecht im Internet aus deutscher und amerikanischer Sicht*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1998, Horst-Peter Götting: *Multimedia, Internet und Urheberrecht*, Dresdner Univ. Presse, München, 1998, Carsten Intveen: *Internationales Urheberrecht und Internet* Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1999, a domainjog körében Jens Brücking: *Namens- und Kennzeichenrecht im Internet (Domainrecht)*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart-Berlin-Köln, 1999.
- 5 Detlef Kröger – Marc A. Gimmy: *Handbuch zum Internetrecht*.

- Electronic Commerce – Informations-, Kommunikations- und Mediendienste, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2000, Bernard Droll – Matthias Droll: Internetrecht – E-commerce, Verlag Europa-Lehrmittel, Nourney, Vollmer GmbH & Co., Haan-Grutien, 2000, Thomas Hoeren: Grundzüge des Internetrechts, E-Commerce, Domains, Urheberrecht, Verlag C.H. Beck, 2001.
- 6 André Bertrand-Thierry Piette-Coudol: Internet et le droit, Presse Universitaires de France, Paris, 2000, Christiane Féral-Schuhl: Cyberdroit – Le droit à l'épreuve de l'internet, 2e édition, Dunod, Paris, 2000, Orsola Torrani-Sara Parise: Internet e diritto, Milano per la Multimedia, Il Sole 24 Ore, Milano, 1998.
- 7 Alain Bensoussan: Le multimédia et le droit, Editions Hermes, Paris, 1998.
- 8 Giorgio Rognetta: Il Commercio Elettronico (Diritto&Informatica), Edizioni Simone, Roma, 2000, Javier Ribas Alejandro: Aspectos Jurídicos del Comercio Electrónico en Internet, Editorial Aranzadi, Pamplona, 2000, Alain Bensoussan: Le commerce électronique – aspects juridiques, Editions Hermes, Paris, 1998, Pierre Breese: Guide juridique de l'Internet et du commerce électronique, Librairie Vuibert, Paris, 2000.
- 9 Francesco Brugatella– Francesco M. Landolfi: Il diretto nel Cyberspazio, Tendenze, testi e protagonisti nel Web giuridico italiano (1998/1999), (Diritto&Informatica) Edizioni Simone, Roma, 1999, Manuel Lopes Rocha-Mário Macedo: Direito no cibarspaço, Edições Cosmos, Lisboa, 1996.
- 10 Lsd. Dianne Rowland – Elizabeth Macdonald: Information Technology Law, Cavendish Publishing Ltd., London-Sydney, 2000, p. 2.
- 11 Vö.: Ian Lloyd: Legal Aspects of the Information Society, Butterworths, London, Edinburgh, Dublin, 2000.
- 12 Lsd.: Yaman Akdeniz – Clive Walker – David Wall: The Internet, Law and Society, Longman– Pearson Education Ltd., London-Harlow, 2000.
- 13 Lsd.: Christopher Reeds: Internet Law: Text and Materials, Butterworths, London-Edinburgh-Dublin, 2000.
- 14 Lilian Edwards-Charlotte Waelde (Ed.): Law and the Internet, A Framework for Electronic Commerce, Hart Publishing, Oxford-Portland, 2000.
- 15 Lsd.: Susan Singleton: eCommerce – A Practical Guide to the Law, Gower Publishing Limited, 2001.
- 16 Pl. 15/1991. (IV. 13.), 60/1994. (XII. 24.), 46/1995. (VI. 30.) AB határozat
- 17 A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény, Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény, A védett személyes adatot tartalmazó levéltári anyag másolatának adatvédelmi szerződés alapján történő továbbítása elleni tiltakozási jog gyakorlásáról szóló 20/1998. (V. 13.) MKM rendelet
- 18 Pl. A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény, A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény, A vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény, A távközlési előfizetői szerződésekről szóló 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendelet, A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX.

- törvény, A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény, A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény, A biztonsgági okmányok védelmének rendjéről szóló 243/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet, A személyazonosító igazolvány kiadásáról és nyilvántartásáról szóló 168/1999. (XI. 24.) Korm. rendelet.
- 19 Távközlési hálózatot tehát elvileg – a meghatározott engedélyek birtokában, s műszaki feltételek szerint – bárki létesíthetett, távközlési szolgáltatást, tevékenységet azonban már csak a távközlési törvény, s végrehajtási jogszabályai szerint végezhetett. Az 1993-ban megkötött szerződések alapján a koncessziós társaságok 2001. december 22-ig, 2002. május 25-ig, illetve 2002. november 1-ig nyújthatnak kizárólagos joggal szolgáltatást. Hasonló folyamat játszódott le a mobilkommunikáció terén is, miközben a rádió- és televízió műsorok szétosztását és szórását – koncessziós szerződés nélkül – az állam részvételével e célra alapított gazdasági társaság végezhette.
- 20 Az Európai Bizottság – egyebek mellett – bírálta a Hkt. egyetemes szolgáltatásra vonatkozó szabályozását, mert nem rászorultság alapján tette hozzáférhetővé az iparági keresztfinanszírozásból – nem EU-konform módon – támogatott díjsomogot az előfizetők számára, ezzel indokolatlan többletterheket is ró az ágazatra.
- 21 Az elektronikus hírközlési szolgáltató adatkezelésének különös feltételeiről, az elektronikus hírközlési szolgáltatások adatbiztonságáról, valamint az azonosítókijelzés és hívásátirányítás szabályairól szóló 226/2003. /XII. 13./ Korm. rendelet, A referenciaajánlatokról, hálózati szerződésekről, valamint az ezekkel kapcsolatos eljárások részletes szabályairól szóló 277/2003. /XII. 24./ Korm. rendelet) és miniszteri rendeletek (A rádió és televízió műsorszórás legmagasabb díjairól szóló 2/2003. /II. 7./ IHM rendelet módosításáról szóló 15/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, Az elektronikus hírközlési előfizetői szerződésekre és azok megkötésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 16/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, A számhordozási központi referencia adatbázisról szóló 17/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, Az elektronikus hírközlési szolgáltatások költségszámítására vonatkozó szabályokról szóló 18/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, Az elektronikus hírközlési tevékenység elkülönítéséről, valamint az elektronikus hírközlési szolgáltatók számviteli nyilvántartásai elkülönített vezetésének részletes szabályairól szóló 19/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, A Nemzeti Hírközlési Hatóság egyes eljárásaiért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjakról szóló 20/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, A hírközlési hatóság piacfelügyeleti tevékenységéről és a piacfelügyeleti mértékéről szóló 24/2001. /XII. 22./ MeHVM rendelet módosításáról szóló 21/2003. /XII. 27./ IHM rendelet, A közcélú távközlő-hálózatok azonosítóinak felosztási tervéről szóló 10/2001. /III. 27./ MeHVM rendelet módosításáról szóló 22/2003. /XII. 27./ IHM rendelet.
- 22 Ez a későbbiekben a magyar kodifikáció egyik leglényegesebb hibájának bizonyult. A német jog pl. ugyanezen feladattal (az elektronikus és papíralapú írásbeliség jogi egyenértékűségének megteremtése) szembesülve nagy terjedelmű, részletes indoklással ellátott önálló

- törvényben (Formanpassungsgesetz) rendezte az egyes jogágazatokat érintő rendelkezéseket, azaz egyszerre és átfogóan nyújtott szabályozást. Az elektronikus írásbeliség legalizációjának az Eatv. által alkalmazott „pointillista” megoldásai máig sem befogadott „idegen testként” élkelődtek be az eljárásjogi törvényekbe, amelyek lehetőség szerint igyekeztek is kivetni azokat.
- 23 151/2001. (IX. 1.) Korm. rendelet a Hírközlési Főfelügyeletnek az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól, 15/2001. (VIII. 27.) MeHVM rendelet az elektronikus aláírási termékek tanúsítását végző szervezetekről, illetve a kijelölésükre vonatkozó szabályokról, 20/2001. (XI. 15.) MeHVM rendelet a Hírközlési Főfelügyeletnek az elektronikus aláírással összefüggő minősítéssel és nyilvántartással kapcsolatos tevékenységéért fizetendő díjakról.
- 24 Ilyen korlátot jelent pl., hogy csomagküldő kereskedelem útján a kizárólag üzletben értékesíthető áruk nem, bizonyos termékek (gyógynövény, élelmiszerek) pedig külön előírások szerint forgalmazhatók. A szolgáltatásnyújtással összefüggő, sajátos tilalmat vezetett be A szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény módosításáról szóló 2005. évi LXXXIV. törvény is. A tv. új szövegű. 1. § (5) bekezdése szerint hírközlő eszközök és rendszerek által szervezett szerencsejátékban való részvételre ajánlatok közzétételéhez a Szerencsejáték Felügyelet engedélyre szükséges, illetőleg az engedély nélküli szerencsejátékban történő részvételre vonatkozó ajánlatok közzétételében, illetve elfogadásában a pénzügyi szervezetek és a hírközlési szolgáltatók nem működhetnek közre, ilyenekhez nem nyújthatnak technikai támogatást (1. § /5/ bek.).
- 25 A rendelkezés a gyakorlatban a szerzői jogsértő tartalom eltávolításának egyfajta automatizmusát tudta biztosítani: ilyen szempontból kétségkívül betöltötte a célját.
- 26 A csomagküldő kereskedelemre vonatkozó szabályok alkalmazhatósága az Interneten keresztüli értékesítés alapvető sajátosságából adódik: a kereskedő – elektronikus kereskedelmi szolgáltatás útján – áruismeretét, katalógusát, reklámját a világhálón teszi elérhetővé a felhasználó (fogyasztó) számára vagy részére közvetlenül, elektronikus úton (levélben) küldi meg.
- 27 Mindenekelőtt A távollévők között kötött szerződésekről szóló 17/1999 (II.5.) Korm. rendelet, ill. Az üzletek működéséről és a belkereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről szóló 4/1997 (I. 22.) Korm. rendelet.
- 28 Az informatikai és hírközlési miniszter az információs társadalmi jogalkotással összefüggő konkrét tenni valóit Az informatikai és hírközlési miniszter feladat- és hatásköréről rendelkező 141/2002. (VI. 28.) Korm. rendelet, az egyes törvényekhez kapcsolódó felhatalmazások határozták meg: a gyakorlatban jogszabály előkészítő, kezdeményező szerepe az egyes törvényekben megjelenő végrehajtási rendelet-felhatalmazások összefüggésében érvényesült. A kézirat lezárásakor még nem volt ismert, hogy a 2006-os kormányalakítás – azon túlmenően, hogy a volt IHM feladatai ellátását nagyrészt a gazdasági tárca, kisebb részt a MeH mellett felállításra kerülő, az Elektronikus Kormányzati Központ utódként működő

- Elektronikus Közszolgáltatások
Központja veszi át – a kormányzati feladatmegosztásban konkrétan tenni valók milyen átcsoportosításával jár majd együtt.
- 29 A módosítás által érintett további szabályozási területek: a szolgáltató adatszolgáltatási kötelezettségének előírása (6. §), az önkéntes akkreditáció lehetővé tétele (8. §), az időbélyegzés-szolgáltatás nyújtásával kapcsolatos szabályok törvényi szinten való megállapítása (9. §), az elektronikus archiválási szolgáltatásra, az archiválási szolgáltató adatkezelésére, az archiválási szolgáltatást igénybe vevő kötelezettségeire, az archiválási szolgáltató kártérítési felelősségére és az archiválási szolgáltatás nyújtásának befejezésére vonatkozó előírások (10. §), illetőleg a technológiakövetés követelményével összefüggésben a hatóság speciális feladatainak megállapítása (12. §).
- 30 Lsd. A Nemzeti Hírközlési Hatóságnak az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól szóló 45/2005. (III. 11.) Korm. rendelet, Az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó részletes követelményekről szóló 3/2005. (III. 18.) IHM rendelet, Az elektronikus aláírási termékek tanúsítását végző szervezetekről, illetve a kijelölésükre vonatkozó szabályokról szóló 9/2005. (VII. 21.) IHM rendelet. Továbbra is hatályban maradt A Hírközlési Főfelügyeletnek az elektronikus aláírással összefüggő minősítéssel és nyilvántartással kapcsolatos tevékenységéért fizetendő díjakról szóló 20/2001. (XI. 15.) MeHVM rendelettel, Az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatási szaktörténet nyilvántartásba vételéről szóló 7/2002. (IV. 26.) MeHVM rendelet.
- 31 Az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól szóló 193/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet a Ket. 174. § (1) bekezdésének b) pontjában foglalt, Az elektronikus ügyintéztést lehetővé tevő informatikai rendszerek biztonságáról, együttműködési képességéről és egységes használatáról szóló 195/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet a Ket. 174. § (1) bekezdésének e) pontjában foglalt, A közigazgatási hatósági eljárásokban felhasznált elektronikus aláírásokra és az azokhoz tartozó tanúsítványokra, valamint a tanúsítványokat kibocsátó hitelesítésszolgáltatókra vonatkozó követelményekről szóló 194/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet pedig az Eavt. 27. §-a (1) bekezdésének b) pontjában foglalt felhatalmazás alapján került megalkotásra.
- 32 Lsd. különösen Eavt. 27. § (3) bek., A kormányzati elektronikus aláírási rendszer kiépítésével összefüggő egyes feladatokról és a kormányzati hitelesítés-szolgáltató felállításáról szóló 1026/2002. (III. 26.) Korm. határozat 4. pont, A közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvény szabályozási koncepcióját meghatározó 1005/2003. (I. 30.) Korm. határozat 1/g. pont.
- 33 A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. /XII. 29/) Korm. rendelet.
- 34 Az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól szóló 193/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet, Az illeték és a közvéteteli költségtérítés elektronikus úton történő megfizetéséről a cégeljárásban rendelkező 15/2005. (VIII. 5.) IM rendelet.

- 35 Az adókötelezettségnek az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalhoz elektronikus úton történő teljesítésének szabályairól szóló 34/2003. /XII. 11./ PM-IHM együttes rendelet.
- 36 Az adóhatóság által nyújtott elektronikus ügyintézési lehetőséggel összefüggő részletes követelményrendszert (az APEH Központi Hivatala ill. területi szervei vonatkozásában) az APEH elnökének utasításai szabályozzák (9/2003. /AEÉ 2/2004./ APEH utasítás az elektronikus aláírás alkalmazásával teljesített, elektronikus úton benyújtott bevallásokkal és adatszolgáltatásokkal kapcsolatos szabályozásról, illetőleg ennek módosításai), a jogalkalmazásban pedig az APEH útmutatói adnak segítséget.
- 37 Az elektronikus ügyintézészt választó adózó bevallási és adatszolgáltatási kötelezettségének az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalhoz történő teljesítésének szabályairól szóló 13/2005. (III. 30.) PM-IHM-MeHVM együttes rendelet.
- 38 Az Európai Parlament és a Tanács 2004. március 31-i, a vízügyi, az energia-, a közlekedési és a postai ágazatokban működő szervezetek közbeszerzési eljárásainak összehangolásáról szóló 2004/17/EK irányelve és Az Európai Parlament és a Tanács 2004. március 31-i az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásmegrendelésre irányuló közbeszerzési eljárások összehangolásáról szóló 2004/18/EK irányelve.
- 39 Teljes nevén Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény módosításáról szóló, 2006. január 1-elt hatályba lépett 2005. évi CLXXI. törvény.

X 6 4 9 6 8